Uloga muzeja u suvremenom društvu odavno nadilazi prikupljanje, čuvanje i izlaganje muzejske građe. Muzeji se sve više prepoznaju kao važna mjesta edukacije, aktivni sudionici u cjeloživotnom učenju i suradnici odgojno-obrazovnim ustanovama. Muzejska pedagogija u novije vrijeme polazi od pretpostavke da posjetitelj nije pasivni promatrač izložbe, nego aktivni sudionik koji kroz istraživanje, promišljanje i vlastito iskustvo stječe nova znanja i uči razumjeti kulturnu baštinu. Za razliku od formalnog obrazovanja, koje je često usmjereno na ostvarivanje unaprijed zadanih nastavnih ciljeva, rezultata i sadržaja, muzejsko učenje temelji se na neposrednom susretu s izvornim predmetima i slobodnijem istraživanju teme. Ovo je tekst koji objašnjava kako se kroz igru, pokret i dramske aktivnosti može istražiti glazbena povijest jednog grada kroz muzejske programe koji spajaju kulturnu povijest i dramsku pedagogiju te potiču sudionike na suradnju i kreativno izražavanje.

Maša Zamljačanec

Glazbena linija (vremena)

2. Muzej kao prostor za učenje

Autentičnost muzejske građe predstavlja jednu od najvećih vrijednosti muzeja kad ga promatramo kao ustanovu u kojoj se uči. Muzejski predmet je materijalni svjedok prošlosti koji kod posjetitelja može potaknuti znatiželju i pozvati ga da aktivno sudjeluje u procesu učenja, povezuje nova iskustva s prethodnim znanjem, raspravlja i donosi vlastite zaključke. Muzeji pružaju mogućnost takvog oblika učenja kroz radionice, interpretacijske programe, igre, istraživačke zadatke i neposredni kontakt s baštinom te nude posjetitelju vještine opažanja, komunikacije, suradnje i kritičkog promišljanja. Posebna vrijednost muzejskog obrazovanja očituje se i u njegovoj interdisciplinarnosti. Muzejski sadržaji prirodno povezuju povijest, umjetnost, glazbu, književnost, etnologiju i druge discipline, omogućujući cjelovitije razumijevanje tema kojima se bavi. Takav pristup potiče sve uzraste, a pogotovo učenike i studente, da uspostavljaju veze među različitim područjima znanja te da kulturnu baštinu promatraju kao dio šireg društvenog i povijesnog konteksta. Važnu ulogu imaju i u razvoju kulturnog identiteta i osjećaja pripadnosti zajednici jer su često orijentirani na lokalnu baštinu. Posebno je važno djeci i mladima omogućiti susret s baštinom na način koji je razumljiv, poticajan i prilagođen njihovoj dobi jer se tako lakše razvija osjećaj osobne povezanosti sa zajednicom i vlastitim kulturnim nasljeđem. U tom kontekstu muzejska pedagogija predstavlja važnu poveznicu između muzeja i škole. Ona ne zamjenjuje formalno obrazovanje, nego ga nadopunjuje omogućujući da kulturna baština ne ostane samo predmet (proučavanja), nego postane prostor susreta, dijaloga i osobnog iskustva iz kojeg proizlazi kvalitetnije razumijevanje prošlosti i njezina značenja za današnjicu i budućnost. Načela suvremene muzejske pedagogije posljednjih se godina sve više predstavljaju kroz programe koji izlaze iz fizičkog prostora muzeja. Umjesto da posjetitelje očekuje i dočekuje isključivo u svojim izlagačkim prostorima, muzej aktivno izlazi u zajednicu te razvija različite oblike suradnje s odgojno-obrazovnim ustanovama. Takav pristup omogućuje veću dostupnost kulturnih sadržaja, osobito djeci i mladima kojima organizirani dolazak u muzej zbog organizacijskih, vremenskih ili logističkih razloga nije uvijek moguć. Muzej grada Koprivnice već dugo razvija pedagoške programe koji se, osim u muzejskim prostorima, provode i u dječjim vrtićima, osnovnim i srednjim školama te u drugim ustanovama i javnim prostorima. Edukativne radionice, predavanja i drugi programi oblikuju se u suradnji s odgojiteljima i učiteljima kako bi postali nadopuna odgojno-obrazovnim programima, ali i omogućili djeci neposredan susret s baštinom u njima poznatom okruženju. Takvim pristupom muzej postaje aktivan sudionik odgojno-obrazovnog procesa i partner školama u ostvarivanju zajedničkog cilja – približavanja kulturne baštine djeci i mladima na zanimljiv, pristupačan i interaktivan način. Radionica *Glazbena linija (vremena)* osmišljena je prema tom načelu. Iako se može provoditi u prostoru Muzeja grada Koprivnice, njezina je koncepcija prilagođena i izvođenju u školskim učionicama. Za provedbu nije nužan muzejski postav, već slobodan prostor za kretanje sudionika te nekoliko jednostavnih nastavnih pomagala, čime radionica zadržava svoju kvalitetu i izvan muzeja. Takva fleksibilnost omogućuje da se osnove glazbene baštine približe većem broju učenika, neovisno o mogućnosti organiziranog posjeta, a muzej nije mjesto koje čeka ljude, nego ustanova koja aktivno dolazi do svoje publike i kulturnu baštinu čini dostupnom u različitim prostorima i prilikama.

3. Dramska pedagogija u muzeju

Dramska pedagogija predstavlja odgojno-obrazovni pristup koji koristi elemente dramskog izražavanja kao način učenja, a ne kao cilj sam po sebi. Njezina je osnovna namjera potaknuti aktivno sudjelovanje, razvijati komunikacijske i društvene vještine te omogućiti dublje razumijevanje određene teme kroz iskustvo i zajedničko stvaranje. Za razliku od klasične predstave, u kojoj je naglasak na završnom umjetničkom rezultatu, dramska pedagogija usmjerena je na sam proces, pri čemu svaki sudionik aktivno sudjeluje i uči. Dramske metode u obrazovanju temelje se na uvjerenju da se znanje usvaja uspješnije kada učenici imaju priliku učiti svim osjetilima, povezivati informacije s vlastitim iskustvom te ih izražavati pokretom, govorom i međusobnom suradnjom. Takav pristup potiče razvoj mašte, kreativnosti, kritičkog mišljenja i sposobnosti rješavanja problema, ali istodobno razvija samopouzdanje, empatiju i odgovornost prema drugim članovima skupine. Sudionici nisu usmjereni na reproduciranje unaprijed zadanih odgovora, već kroz različite aktivnosti zajednički istražuju zadanu temu i oblikuju vlastito razumijevanje njezina značenja. U kontekstu muzejske pedagogije, dramske metode pokazuju se osobito vrijednima jer omogućuju da se kulturna baština doživi kao „živo" iskustvo, a ne samo kao niz povijesnih činjenica ili muzejskih predmeta. Posjetitelji pritom ne ostaju promatrači izložbe, nego kroz igru, improvizaciju, pokret i preuzimanje različitih uloga promišljaju prošlost iz različitih perspektiva. Takav rad potiče emocionalnu povezanost s temom te doprinosi dubljem razumijevanju povijesnih okolnosti, kulturnih vrijednosti i života ljudi u određenom razdoblju i na određenom prostoru. Upravo je taj istraživački proces važniji od konačnog rezultata jer omogućuje razumijevanje povijesnih sadržaja na osobnoj i iskustvenoj razini. Jedan od važnih elemenata dramske pedagogije jest tzv. utjelovljeno učenje, koje polazi od spoznaje da se učenje ne odvija isključivo na kognitivnoj razini, nego uključuje i tijelo, pokret, emocije i međusobnu interakciju. Kretanjem kroz prostor, oblikovanjem prizora, improvizacijom ili zajedničkim rješavanjem zadataka sudionici stvaraju osobno iskustvo koje informacije čini razumljivijima i dugotrajnijima. Na taj način ap-

Slika 1. Edukativne aktivnosti u Galeriji Mijo Kovačić (dokumentacija Muzeja grada Koprivnice).

straktni povijesni sadržaji postaju konkretniji i lakše se povezuju s vlastitim iskustvom učenika. Većina aktivnosti odvija se radom u paru ili skupini, zajedničkom donošenju odluka i međusobnom uvažavanju različitih ideja. Razmjenom mišljenja i zajedničkim stvaranjem sudionici razvijaju komunikacijske vještine, uče prihvaćati različite perspektive te preuzimati odgovornost za zajednički rezultat. Istodobno razvijaju empatiju jer nastoje razumjeti motive, osjećaje i okolnosti u kojima je baština stvarana i umjetnička djela nastajala, pritom ostvarujući neposredan doticaj s drugim sudionicima radionice. Ovako muzejski sadržaji postaju pristupačniji, dinamičniji i bliži različitim dobnim skupinama, osobito djeci i mladima. Takav pristup predstavlja polazište za radionicu *Glazbena linija (vremena)*. Sudionici u njoj ne preuzimaju uloge povijesnih osoba niti rekonstruiraju događaje iz prošlosti, već kroz dramske igre, pokret, suradnju i zajedničko oblikovanje vremenske linije istražuju razvoj glazbenog života u Koprivnici, a glazbena baština ne ostaje samo skup činjenica koje treba zapamtiti, nego postaje iskustvo koje sudionici zajedno stvaraju, interpretiraju i povezuju s lokalnom zajednicom i njezinom kulturnom poviješću.

4. Početci glazbe u Koprivnici kao tema muzejske radionice

Svaka muzejska radionica polazi od sadržaja koji predstavlja vrijedan dio kulturne baštine i koji je moguće približiti sudionicima na njima razumljiv i zanimljiv način. Tema početaka glazbenoga života u Koprivnici odabrana je upravo zato što omogućuje povezivanje lokalne povijesti, glazbene umjetnosti i kulturnoga identiteta u jedinstvenu priču koja se može istraživati kroz različite pedagoške metode. Istovremeno, ona je bila i prilika za učenje o temi koja će kasnije te godine biti predstavljena kroz dva muzejska sadržaja/programa – izložbu u Galeriji Koprivnica i predstavljanje novog interpretacijskog prostora o Fortunatu Pintariću. Polazišna točka radionice je lik i djelovanje Fortunata Pintarića, franjevca i skladatelja, čije je stvaralaštvo najstariji sačuvani trag glazbene baštine Koprivnice. Njegove skladbe i rukopisna ostavština svjedoče o razvijenom glazbenom životu franjevačkog samostana te predstavljaju vrijedan izvor za proučavanje povijesti glazbe grada. lako o svakodnevnom glazbenom životu ranijih razdoblja postoje tek fragmentarni podaci, upravo Pintarićev opus omogućuje da se glazbena povijest Koprivnice sagleda kroz konkretnu osobu i sačuvanu baštinu, čime se povijesna tema približava suvremenom posjetitelju. Međutim, cilj radionice nije upoznati sudionike s biografijom Fortunata Pintarića niti ih „opteretiti" povijesnim činjenicama. Pintarić predstavlja početak vremenske linije koja vodi prema kasnijem razvoju glazbenoga života grada – od crkvene glazbe i tradicije, preko djelovanja pjevačkih društava i glazbenih škola, pa sve do suvremenih glazbenih sastava, festivala i pojedinaca koji danas oblikuju kulturni identitet Koprivnice. Na taj način sudionici dobivaju priliku razumjeti da kulturna baština nije skup nepovezanih događaja, nego nešto „živo" što se neprestano mijenja i razvija. Takav pristup osobito je prikladan u radu s djecom i mladima jer omogućuje povezivanje prošlosti s njihovim vlastitim iskustvom. Umjesto da glazbenu povijest doživljavaju kao niz osoba i godina koje treba zapamtiti, sudionici promišljaju kako glazba nastaje, tko je stvara i kako se mijenja tijekom vremena. Istodobno prepoznaju da je glazba oduvijek bila sastavni dio života zajednice – od liturgijskih skladbi i pučkog muziciranja do današnjih školskih zborova, koncerata i suvremenih glazbenih izričaja koje i sami poznaju. Sudionici ovakve radionice ne usvajaju samo kronologiju razvoja glazbenoga života u Koprivnici, nego istražuju povezanost

različitih razdoblja te ljudi koji su ga oblikovali. Fortunat Pintarić pritom nije izdvojena povijesna ličnost, nego simbol početka glazbenoga života koji traje do danas. Na kraju radionice sudionici ne dolaze samo do spoznaje o tome kako je izgledao početak glazbene povijesti grada, nego i do razumijevanja da su i oni, kao današnji slušatelji, izvođači ili ljubitelji glazbe, dio iste kulturne priče koja se nastavlja.

5. Radionica *Glazbena linija (vremena)*

Radionica *Glazbena linija (vremena)* osmišljena je kao muzejsko-pedagoški program koji kroz metode dramske pedagogije upoznaje sudionike s početcima glazbenoga života u Koprivnici te ih potiče na promišljanje razvoja lokalne glazbene baštine. Program je namijenjen učenicima viših razreda osnovne škole i srednjoškolcima, a može se provoditi u prostoru Muzeja grada Koprivnice ili kao gostujuća radionica u školama. Trajanje radionice iznosi približno 60 minuta, a njezina je koncepcija prilagođena radu s većim ili manjim skupinama učenika. Uz usvajanje novih znanja radionica potiče razvoj komunikacijskih vještina, suradnje, kreativnog mišljenja i sposobnosti zajedničkog rješavanja zadataka. Korištenjem dramskih metoda sudionici aktivno sudjeluju u procesu učenja, povezuju povijesne sadržaje s vlastitim iskustvom te razvijaju osjećaj pripadnosti lokalnoj zajednici. Po završetku radionice sudionici prepoznaju, primjerice, Fortunata Pintarića kao važnu osobu u povijesti koprivničke glazbene baštine te razumiju osnovne etape razvoja glazbenoga života grada. Sami objašnjavaju kako se glazba mijenjala tijekom različitih povijesnih razdoblja, surađuju u skupnom rješavanju zadataka, argumentiraju vlastite ideje te zajednički oblikuju interpretaciju zadane teme. Istodobno razvijaju svijest o važnosti očuvanja kulturne baštine i o njezinoj ulozi u oblikovanju identiteta zajednice. Za provedbu radionice potreban je slobodan prostor koji omogućuje nesmetano kretanje sudionika te rad u manjim skupinama. Koriste se kartice s pojmovima, fotografijama i ilustracijama vezanima za pojedina razdoblja glazbenoga života Koprivnice. Materijali su jednostavni i lako prenosivi, što radionicu čini pogodnom za provedbu i izvan mu-

Slika 2. Radionice s učenicima provode se tijekom čitave školske godine (dokumentacija Muzeja grada Koprivnice).

zejskog prostora. Radionica započinje kratkim uvodnim zagrijavanjem kojim se sudionici pripremaju za aktivno sudjelovanje i stvaraju osjećaj sigurnosti unutar skupine. U ovom se dijelu koriste jednostavne dramsko-pedagoške vježbe usmjerene na koncentraciju, međusobno upoznavanje i osvještavanje prostora. Kroz ritam, pokret i zajedničke aktivnosti sudionici se postupno uvode u temu glazbe, zagrijavaju se i u sebi nalaze spremnost na kreativno izražavanje. Nakon uvodnog dijela slijedi razgovor o početcima glazbenoga života u Koprivnici. Voditeljica potiče sudionike na promišljanje pitanjima: kada je mogla nastati prva glazba u gradu, tko ju je stvarao i na kojim se mjestima mogla čuti. U ovom dijelu primjenjuju se elementi vođenog istraživanja, pri čemu sudionici ne dobivaju odmah gotove informacije, nego kroz razgovor i vlastite pretpostavke dolaze do spoznaje o važnosti Fortunata Pintarića i njegove uloge u glazbenoj povijesti grada. Središnji dio radionice temelji se na radu u manjim skupinama i oblikovanju glazbene vremenske linije. Svaka skupina dobiva određene informacije iz različitih razdoblja razvoja glazbenoga života Koprivnice te na temelju onoga što su čuli, pročitali ili jedni drugima ispričali na radionici, bez izgovaranja riječi, komunicirajući samo pogledom, pokretom i položajem u prostoru simbolički i doslovno stvaraju liniju (vrstu) koja kronološki donosi povijest glazbe u Koprivnici. Oni pritom imaju natpise s važnim događajima i zanimljivostima iz povijesti teme, svatko po jedan natpis. Ove tehnike omogućuju sudionicima da povijesne sadržaje ne promatraju samo kao niz činjenica, nego da ih pokušaju razumjeti i izraziti kroz vlastitu interpretaciju i zajedničko povezivanje u jednu cjelinu – glazbenu vremensku liniju. Svaki sudionik predstavlja svoj dio priče, a voditeljica ih usmjerava prema uočavanju poveznica među različitim događajima. Završni rezultat nije samo kronološki prikaz razvoja glazbe u Koprivnici, nego zajednički oblikovana interpretacija glazbene baštine koja pokazuje kontinuitet od najstarijih sačuvanih tragova do suvremenog glazbenog života grada. Na kraju radionice provodi se refleksija, važan element dramsko-pedagoškog procesa. Sudionici razgovaraju o tome što su tijekom radionice naučili, što im je bilo najzanimljivije i kako se njihovo početno razumijevanje teme promijenilo. Refleksija omogućuje povezivanje iskustva s novim znanjem te pomaže sudionicima osvijestiti vlastiti doprinos zajedničkom procesu učenja. Voditeljica radionice je muzejska pedagoginja Maša Zamljačanec. Ona ima ulogu moderatorice, organizatorice i poticateljice kreativnog procesa. Njezina zadaća nije samo prijenos povijesnih informacija, nego stvaranje situacije u kojoj sudionici mogu samostalno istraživati temu i oblikovati vlastita značenja. Korištenjem pitanja, zadataka, dramskih poticaja i usmjeravanja rasprave ona povezuje iskustvo sudionika s povijesnim sadržajem te brine o ravnoteži između slobodnog kreativnog izražavanja i usvajanja novih znanja. Sudionici su pak aktivni kreatori sadržaja. Kroz različite tehnike, grupni rad i zajedničku interpretaciju oni istražuju razvoj glazbenoga života te oblikuju vlastiti odnos prema baštini. Njihova uloga nije reprodukcija unaprijed zadanih informacija, nego istraživanje, suradnja i stvaranje novih poveznica između prošlosti i sadašnjosti.

6. Zaključak

Muzeji danas imaju važnu ulogu u stvaranju poticajnog okruženja za učenje koje nadopunjuje formalni obrazovni sustav. Za razliku od tradicionalnog prijenosa informacija, muzejsko učenje temelji se na neposrednom iskustvu, istraživanju i aktivnom sudjelovanju posjetitelja. Kada se takvom pristupu pridruže metode dramske pedagogije, muzejski predmeti i povijesne teme prestaju biti tek izvori

činjenica te postaju polazište za osobno iskustvo, dijalog i kreativno promišljanje baštine. Radionica *Glazbena linija (vremena)* nastala je upravo iz želje da se najstariji poznati tragovi glazbenoga života u Koprivnici približe sudionicima na način koji nadilazi usvajanje kronoloških podataka. Fortunat Pintarić nije predstavljen samo kao povijesna osoba i skladatelj, već kao početna točka glazbene priče koja se tijekom stoljeća neprestano nadograđivala. Kroz pokret, suradnju, improvizaciju i zajedničko oblikovanje vremenske linije sudionici ne uče samo kada se nešto dogodilo, nego promišljaju kako se glazba razvijala, tko ju je stvarao i na koji način ona oblikuje identitet zajednice. Posebna vrijednost ovakvog pristupa ogleda se u tome što sudionici nisu pasivni primatelji sadržaja, nego aktivni sudionici procesa učenja. Dramske metode omogućuju im da informacije povežu s vlastitim iskustvom, razvijaju sposobnost suradnje, kritičkog promišljanja i kreativnog izražavanja te lakše razumiju međusobnu povezanost povijesnih događaja i suvremenog života. Umjesto pamćenja pojedinačnih činjenica, stvara se cjelovita slika kulturnog kontinuiteta i osjećaj pripadnosti zajednici. U tome se očituje jedna od najvažnijih zadaća muzejske pedagogije – pretvoriti baštinu iz sadržaja koji se promatra u iskustvo koje se proživljava. Kada djeca kroz zajedničko stvaranje postanu dio „glazbene linije vremena", prošlost prestaje biti udaljena i apstraktna. Ona postaje priča kojoj i sami pripadaju. Na taj način Fortunat Pintarić nije tek prvi poznati koprivnički skladatelj, nego simbol početka glazbenoga kontinuiteta koji traje do danas, a svaki novi naraštaj dobiva priliku prepoznati vlastito mjesto u toj priči. Takav pristup pokazuje kako muzejska radionica može biti mnogo više od edukativnog programa – ona može postati prostor u kojem se kulturna baština doživljava, razumije i nastavlja živjeti.

Literatura i izvori

HOOPER-GREENHILL, Eilean: The Educational Role of the Museum. London; New York: Routledge, 1999.

LEKIĆ, Ksenija i dr: *Igram se, a učim! Dramski postupci u razrednoj nastavi*. Zagreb: Hrvatski centar za dramski odgoj, 2007.

KRUŠIĆ, Vlado: *Kazalište i pedagogija: ideje, koncepti i shvaćanja odgojnih funkcija kazališnog/dramskog medija u hrvatskoj kulturi i pedagogiji 19. i 20. stoljeća do završetka Drugoga svjetskog rata*. Zagreb: Disput / Hrvatski centar za dramski odgoj, 2018.

MAROEVIĆ, Ivo: *Uvod u muzeologiju*. Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 1993.

MIKLOŠEVIĆ, Željka: „Društvena uloga muzeja – okretanje korisnicima i suradnicima". Razvoj publike u muzejima – istraživački i evaluacijski pristupi aktivnostima i programima. Zagreb: Muzejski dokumentacijski centar, 2016.